

تعاون و اندیشه‌های اقتصادی شهید بهشتی

تألیف و گردآوری
مهدی صوفیان، علی بزم‌آمون

انتشارات پایور

۱۳۹۲

سرشناسه : صوفیان، مهدی، ۱۳۵۳ -
 عنوان و نام پدیدآور : تعاون و اندیشه‌های اقتصادی شهید بهشتی / تألیف و گردآوری مهدی صوفیان، علی بزم‌آمون.
 مشخصات نشر : تهران: پایور، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۹۴ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۲۴۰-۳-۳ : ۵۵۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : بهشتی، سیدمحمد، ۱۳۰۷ - ۱۳۶۰ -- نظریه درباره اقتصاد
 موضوع : اقتصاد
 موضوع : تعاون
 شناسه افزوده : بزم‌آمون، علی، ۱۳۴۸ -
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ : ۹ص ۱۶۶W/۹ DSR
 رده بندی دبیری : ۹۵۵/۰۸۴ :
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۳۰۸۹۳ :

انتشارات پایور

عنوان: تعاون و اندیشه‌های اقتصادی شهید بهشتی
 تألیف و گردآوری : مهدی صوفیان، علی بزم‌آمون
 ناشر : انتشارات پایور (تلفن ۰۹۱۲۱۵۹۱۰۵۳)
 نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۲
 شمارگان : ۵۰۰ نسخه
 قیمت : ۵۵۰۰ تومان
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۲۴۰-۳-۳

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای نویسندگان و انتشارات پایور محفوظ است.

فهرست

۹	 دیباچه
۱۹	 سخنرانی شهید آیت‌الله دکتر محمد حسین بهشتی
۲۱	 رابطه اقتصاد، سرمایه و ابزار تولید
۲۱	 انواع سرمایه
۲۱	 نوع اول سرمایه به صورت وسایل تولید
۲۲	 نوع دوم - سرمایه به شکل مستغلات
۲۵	 نوع سوم - سرمایه در گردش
۳۳	 مساله اقتصاد تعاونی در عصر ما
۳۷	 مالکیت تعاونی
۴۴	 سود در مالکیت تعاونی
۴۶	 ابعاد اساسی در بخش‌های اقتصادی قانون اساسی
۴۶	 هفت بُعد اساسی
۴۸	 اصل چهل و سوم قانون اساسی
۶۵	 شرکت افراد در مسائل اجتماعی
۶۷	 افزایش مهارت و ابتکار
۷۰	 پرسش و پاسخ
۸۶	 سخنی با حاضران
۸۸	 تعریف بیمه

دیباجه

در سال‌های آغازین انقلاب اسلامی، کشور ایران شاهد توطئه‌هایی ناجوانمردانه و سازمان یافته بود. به گونه‌ای که دشمنان این مرز و بوم علیه این انقلاب نوپا و بزرگان آن، از جمله یاران امام راحل، توطئه‌های شومی را تدارک دیدند.

ترور اندیشمندان و بزرگانی که در روند شکل‌گیری و پیروزی نهضت عظیم دینی مردم ایران تحت زعامت بنیانگذار نظام مقدس اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) نقش انکارناپذیری داشتند، در زمره اقدامات کثیف و کور اهریمن‌صفتانی قرار داشت که وابستگی، نفاق و کوردلی آنان بعدها بر همگان آشکار شد.

واقعه‌ی بمب‌گذاری دفتر مرکزی حزب جمهوری اسلامی در سال ۶۰ نقطه اوج ترورهای کور و ناجوانمردانه منافقان و مزدورانی بود که قلب پنبه‌ نهضت اسلامی را نشانه رفت. در جریان این حادثه اندوه‌بار، ۷۲ نفر از یاران امام و انقلاب به همراه سید مظلوم آیت ا... دکتر بهشتی به شهادت رسیدند تا دشمنان این مرز و بوم به زعم باطل خویش گمان برند که انقلاب اسلامی به سمت شکست سوق یافته است.

بدون تردید ابعاد شخصیت و منش معنوی و علمی شهید بهشتی هم اکنون و بعد از گذشت ۲۶ سال هنوز هم رازی سر به مهر است، چرا که ویژگی‌های علمی، اخلاقی و دینی آن شهید، الامقام به مانند قطب و زعیم‌اش امام خمینی (ره) از حیث بزرگی و تاثیرگذاری چنان است که هرگز از صفحات زرین تاریخ این مرز و بوم پاک نخواهد شد.

در عین حال نظرات و آرای گرانسنگ آن سلاله‌ی پاک پیامبر عظیم‌الشان اسلام، در وجوه مختلف دینی، علمی، اجتماعی و سیاسی و اخلاقی آن چنان است که به تعبیر بسیاری از بزرگان، سرآمد اندیشمندان و متفکران روزگار اخیر است.

گرچه همگان از شهید بهشتی بسیار می‌دانند و می‌شناسند، اما کمتر کسانی هستند که در کنار سایر دیدگاه‌های مذهبی، فرهنگی و ارزشی آن شهید بزرگوار از دیدگاه‌های اقتصادی وی آگاهی داشته باشند. آرای اقتصادی شهید بهشتی به ویژه در حوزه تعاون رهیافت‌های نوینی را خاصه در مقطع تدوین و تصویب قانون اساسی مبنای عزیزمان به ارمغان آورد.

شهید بهشتی از جمله مدافعان واقعی تعاون در زمان خویش بود که آگاهی‌های به روز اقتصادی او در همان مدت اندک توانست تأثیر به سزایی در رشد و شکوفایی

بخش تعاونی بگذارد و در القای ضرورت‌های شکل‌گیری نهادهای مردمی تعاونی
نقشی جاودانه بر جای نهاد.

آن شهید بزرگوار در ایام خویش به خوبی تحلیل و پیش‌بینی کرده بود که پیگیری و
اجرای اصول اقتصادی قانون اساسی بعدها توسط بزرگان و دولتمردان نظام، مورد
ارزیابی و تفسیر مجدد قرار گیرد. به همین ترتیب نیز این مهم محقق شد، به گونه‌ای که
هم‌اکنون با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری
زمینه‌های شکوفایی و رشد اقتصادی و نیز توسعه مالکیت و عدالت اجتماعی فراهم
آمده است.

شهید مظلوم آیت‌الله دکتر بهشتی بر این عقیده استوار بود که بهره‌گیری از شیوه
تعاونی رضایت نهایی مردم و خیر و صلاح جامعه را به همراه دارد. از این رو در تمامی
طول حیات پر برکتش و در تمامی محافل و مجالس بر این عقیده پای می‌فشرد که نظام
مقدس جمهوری اسلامی باید از شیوه خدا پسندانه و مردمی تعاون بهره جوید. آن
شهید والا مقام همچنین بر این باور اصرار می‌ورزید که تعاون شیوه‌ای ارزشی است و
کارگزاران و بلند پایگان نظام در راستای حصول به عدالت اجتماعی می‌باید آن را به

کار بندند. شهید بزرگوار آیت ... دکتر بهشتی در یکی از سخنرانی‌های مشهور خود در مورد اهمیت شیوه تعاونی می‌گوید:

«مسئله اقتصاد تعاونی که در عصر ما و در جمهوری اسلامی ما مورد توجه قرار گرفته در حقیقت بر همان پایه‌هایی استوار است که امروز در جوامع مختلف در رابطه با اقتصاد تعاونی گفته می‌شود. یعنی در نظام اسلامی و جمهوری اسلامی لزومی ندارد چیزی به آن بی‌افزاییم. وی در مورد تعریف شیوه تعاونی معتقد بود که بایستی به جای استفاده از واژه‌ی نظام تعاونی بر شیوه تعاونی معتقد باشیم.»

شهید بهشتی در مورد شیوه تعاونی همچنین می‌گوید: «مسئله اول در اقتصاد آزاد بر اساس رقابت است، هر پیشه‌وری، هر کارخانه‌داری، هر مزرعه‌داری می‌کوشد تا با دیگران رقابت کند. در این میان شیوه تعاونی این افراد را در بخش تولید وارد یک مجموعه می‌کند و از آن‌ها می‌خواهد تا با تعاون با یکدیگر، وضعیت تولید را بهتر کنند. یعنی همان‌هایی که تا قبل از تشکیل شرکت‌های تعاونی رقیب هم بودند. حالا همکار یکدیگر شده‌اند. امروزه اتحادیه‌های بزرگ شرکت‌های تعاونی در کشورهایی که دارای اقتصاد تعاونی هستند وجود دارد که این همکاری را بیشتر می‌کند. مسئله دوم این که امکانات لازم برای فعالیت‌های تولیدی را در جامعه‌های دارای اقتصاد دولتی، دولت در

اختیار دارد و در جامعه‌های دارای اقتصاد سرمایه داری، مراکز سرمایه داری. به هر حال در آن جایی که دولت مسئول است، باید دولت با تقوایی باشد که در قبال این کار، آزادی‌های سیاسی و اجتماعی مردم را نگیرد. تعاونی‌ها می‌کوشند به صورت یک قدرت در آیند و این امکانات را چنان از درون خودشان گردآوری کنند و شکل دهند و یا از مراکز عمومی که در جامعه هستند جذب کنند که اسیر مراکز عرضه کننده امکانات نشوند. این یعنی خط آزادی تولیدکنندگان و یا مصرف‌کنندگان از این گونه عوامل خارج از خود. مسأله سوم آزاد کردن مصرف‌کننده‌ها از دست واسطه‌های غیرضروری است. کاستن از واسطه‌ها، مبارزه با مشاغل کاذبی که به هر حال اگر هیچ سوء استفاده‌ای هم نکنند و تنها خرج تجارت خانه خودشان را در بیاورند باز هم بر تولید کننده و مصرف کننده تحمیل هستند، این مهم از اهداف تعاونی است.

از دیدگاه شهید بهشتی یکی دیگر از مسایل در تعاونی‌ها این است که تابع سرمایه نیست. یک مشخصه اصلی دیگر را که کم و بیش مطرح کرده‌اند، شرط صاحب سهم بودن شاغلین در تعاونی‌های تولیدی است. یعنی تنها کسانی که بتوانند در تعاونی تولید صاحب سهم باشند که بمانند و آن جا کار کنند.

اگر چه اکثر کارشناسان اموراتصادی و تعاونی‌ها معتقدند که شهید بهشتی در سالهای نخست انقلاب از جمله روحانیونی بود که با داشتن اطلاعات به روز و کارآمد در تدوین قانون اساسی نقش به سزایی داشت، ولی به گفته یک اقتصاددان تنها دانستن این موضوع، برای شناخت اهمیت تأثیرگذاری آن روحانی بزرگ و شهید کافی نیست.

این کارشناسان بر این باورند که در سال‌ها و روزهای نخست انقلاب، یکی از مشکلات دولتمردان، جمع‌آوری و شناسایی نیروهای متخصص و مسلمان و معتقد بود و در آن دوران شهید بهشتی با داشتن اطلاعات مثبت، نقش مؤثری در پی‌ریزی اساس نظام و شیوه‌های اجرایی در اقتصاد کشور داشت. در این راستا وقتی ایشان براساس سخنرانی خود که در مورد اهمیت و جایگاه تعاون در اقتصاد کشور داشته، از میزان حق رأی، عدم دخالت واسطه و همچنین ایجاد روابط سالم و سازنده در بین مجموعه تولیدکنندگان صحبت می‌کند، بیانگر شناخت از اقتصاد سالم و گرایشات اقتصادی عادلانه در بین مردم ایران است. ما در کشوری زندگی می‌کنیم که جدای از اصول علمی و آکادمیک، شیوهی تعاونی را از دیرباز به گونه‌ای بسیار سنتی در مجموعه کارهای خود به کار برده‌ایم. با شناخت از این موضوع، در روزهایی که یکی از اهداف مردم از برپایی انقلاب اسلامی، بر چیدن نظام سرمایه‌داری است، شهید بهشتی